

تاریخچه روانپزشکی استان گیلان و مرکز آموزشی درمانی شفا

در آخرین سال های قبل از انقلاب به ویژه دهه ۵۰ و در عرصه نابرابری، بی عدالتی، کمبود پزشک و توزیع نامتناسب آن برای ارائه خدمات بهداشتی درمانی، جذب پزشک از کشورهای هند، پاکستان، بنگلادش و فیلیپین از برنامه های دولت بود. به تدریج سازمان های متنوعی همچون شیر و خورشید سرخ سابق، وزارت بهداشتی و بهزیستی، وزارت رفاه اجتماعی، بنیاد حمایت مادران و نوزادان، سازمان شاهنشاهی خدمات اجتماعی، بنیاد نیکوکاری شمس پهلوی و بیمارستان های وابسته به دانشکده های پزشکی و ارتش در امر درمان دخالت کردند، لیکن در آن سال ها برای بیماران روانی هیچ امکاناتی در استان نبوده است.

یک روانپزشک ایرانی به نام مرحوم دکتر عباس جفرودی در بهداری رشت به عنوان صرفاً کارشناس بهداشت روان شاغل بود و فعالیت درمانی نداشت و نیز یک پزشک متخصص مغز و اعصاب از کشور هند به نام دکتر متیل در درمانگاه تامین اجتماعی واقع در میدان فرهنگ به فعالیت های نورولوژیک مشغول بود.

ابتدای سال ۱۳۵۶ در تهران، مرکزی به نام " مرکز آموزشی- رزیدنتی " که از سال ۱۳۵۸ به نام فعلی انستیتو روانپزشکی تهران تغییر یافت، به همت روانپزشکانی در تهران و خارج از کشور عمدتاً امریکا، شکل گرفت که کمر همت به آموزش تعدادی پزشک عمومی از جمله در گیلان که همگی کارمندان وزارت بهداشتی بودند، بستند و در برنامه رزیدنتی انستیتو در امتحانات سال ۵۶ آقایان دکتر دربندی، دکتر مدبرنیا، مرحوم دکتر حجت، دکتر پیرنیا و دکتر آدمیت پذیرفته شدند.

در این ایام برای کنترل بیماران روانی مبتلا به پسیکوز، امکاناتی در استان وجود نداشت. (لازم به توضیح آنکه معدودی از بیماران روانی مزمن در مرکز آسایشگاه معلولین رشت که به کمک مرحوم دکتر حکیم زاده از لاهیجان و بعدها مرحوم دکتر آرسن میناسیان که به صورت خیریه اداره می شد و بیماران در شرایط نامساعدی نگهداری می شدند) و در این شرایط، بیماران حاد پسیکوتیک، پس از مهار فیزیکی به همراه نیروی انتظامی به بیمارستان روانی رازی تهران، مرکز روانپزشکی ۴ آبان تهران و مرکز روانپزشکی شهید اسماعیلی (برج میلاد فعلی) اعزام و در آنجا هم پس از کنترل علائم مرخص می شدند و غالباً پیگیری بعدی هم صورت نمی گرفت.

در همین سال ها وزارت رفاه برای ارائه خدمات بهتر به بیماران روانی با همکاری برخی از اساتید روانپزشکی از جمله آقای دکتر سیاسی طرحی را پیشنهاد کرد که در آن یک بخش روانپزشکی در مرکز هر استان پیش بینی شده تا از اعزام بیماران روانی به تهران جلوگیری شود.

به این صورت که پزشکان عمومی علاقمند پس از طی دوره ۳ ماهه، مسئولیت بخش روانپزشکی در مرکز استان را عهده دار شوند و یک روانپزشک حداقل هفته ای یک بار از تهران به استان ذیربط مراجعه و بر عملکرد پزشک مربوطه نظارت می کرد (البته مورد استقبال پزشکان عمومی قرار نگرفت).

در استان گیلان بخش سرپایی بیماران روانی ارجاعی، در درمانگاه گلزار (واقع در خیابان توحید فعلی) پیش بینی شده بود لازم به توضیح آنکه در جلسه ای که در دفتر مدیرعامل بهداری وقت با حضور آقای دکتر جوادی و آقای دکتر بهفر برگزار شد با توجه به سوابق کاری دکتر ابوتراب قنبری در حوزه بیماران روانی، آقای دکتر بهفر اعلام داشتند ایشان نیازی به گذراندن دوره ۳ ماهه ندارند و از آن تاریخ ایشان رسماً در مرکز توانبخشی گلزار ویزیت

بیماران اجرایی سرپایی را برعهده گرفتند و حتی در غیاب پزشک متخصص مغز و اعصاب هندی با ابلاغی، ضمن رتق وفتق امور بیماران نورولوژیک و بیماران ارجاعی روانپزشکی استان های همجوار، بیماران مبتلا به پسیکوز حاد که نیاز به بستری داشتند را با معرفی نامه به مرکز روانپزشکی ۴ آبان تهران و مرکز روانپزشکی شهید اسماعیلی جهت بستری معرفی می کردند. نظارت این امر هم با حضور هر هفته و یا دو هفته یکبار با استاد دکتر بهفر از تهران بوده و در صورت عدم مراجعات بعدی بیمار هم، مددکاران پیگیری های لازم را صورت می دادند. در نیمه دوم سال ۵۶ برای بخش بستری بیماران روانی، قسمتی از ساختمان مرکز معتادین واقع در چهارراه گلزار رشت (دو واحد آپارتمان در طبقه دوم) که برای بستری بیماران روانی آماده شده بود (یک واحد بخش مردان و یک واحد بخش زنان) در نظر گرفته شد.

این بخش بیمارستانی دارای ۲۰ تخت بوده (۱۰ تخت زنان و ۱۰ تخت مردان) و با امکانات لازم برای ECT بیماران که بیماران نیازمند به شوک با همکاری متخصص بیهوشی، توسط ایشان ECT دریافت می کردند.

در اوایل ۱۳۵۷ با توجه به افزایش مراجعات بیماران روانی برای بستری و کمبود تخت از یک طرف و عدم پذیرش بیماران استان از سوی تهران به دلیل وجود مرکزی برای بستری این موارد در رشت، طی مکاتبات و رایزنی های به عمل آمده از سوی آقای دکتر قنبری، ساختمان فعلی مرکز بهداشت استان واقع در خیابان آزادگان که جزء طرح های بهداشتی بهره برداری نشده بود به صورت موقت با افزایش ۶۰ تخت بیماران روانی و ۴۰ تخت معتادین، جهت بستری بیماران روانی اختصاص و به نام "مرکز روانپزشکی و درمان معتادین" نامگذاری شد و تا این لحظه، مرکز

توانبخشی گلسار محل مراجعه بیماران سرپائی و "مرکز روانپزشکی و درمان معتادین" محل بستری بیماران

روانی و معتاد گردید.

با پافشاری معاونت بهداشتی، مبنی بر تخلیه بیماران بستری با همیاری وزارت بهداشت و متعاقب پیگیری‌های

بعدی جناب دکتر قنبری، نهایتاً در سال ۵۸ آموزشگاه بهیاری متعلق به هلال احمر در (محل فعلی بیمارستان شفا) که

به علت انقلاب فرهنگی تعطیل بود، پس از تغییرات لازم، برای بستری بیماران روانی در نظر گرفته شد.

لازم به توضیح آنکه در شهرستان رشت، غیر از آموزشگاه بهیاری وابسته به هلال احمر و آموزشگاه‌های عالی

پرستاری در خیابان شریعتی رشت در یک ساختمان استیجاری و فعال، ساختمان در حال احداث دیگری در کمربندی

شهید بهشتی رشت (منطقه شهر باران) که متراژی کافی داشت و بعدها دانشکده پزشکی را نیز در خود جای داد،

داشت که تعطیلی آموزشگاه بهیاری متعلق به هلال احمر و تبدیل آن به مرکز روانپزشکی و درمان معتادین

(بیمارستان میرزا کوچک خان فعلی) مشکلی در امر آموزش پرستاری

ایجاد نمی‌کرد .

"مرکز روانپزشکی و درمان معتادین" فوق با یک پزشک عمومی تجربی

جناب آقای دکتر ابوتراب قنبری و مورد تایید تهران که در امر درمان، به

عنوان جانشین روانپزشک و با عنوان نیز سرپرست مرکز، ویزیت بیماران بخش بستری و همچنین همزمان آنکال ۲۴ ساعته در ۳۰ روز ماه و پاسخگویی به سایر نهادها و ادارات را بعهده داشت، اداره می‌شد و نیز همکار پزشک عمومی پاکستانی به نام دکتر امان الله در بخش بستری معتادین همین مرکز کمک می‌کرد که ایشان نیز بعدها در مسیر کاری، به دنبال تخصص بیهوشی رفت. که به علت فشارهای وارده به تک پزشک جانشین روانپزشک و اصرار

بر تعطیلی بخش بستری معتادین، تخت های بستری آن بخش هم به بیماران روانی افزوده و بخش روانی با دارابودن ۱۲۰ تخت به فعالیت خود ادامه داد و در این شرایط نام مرکز فوق با مشورت همکاران به جای مرکز روانپزشکی و درمان معتادین استان به مرکز توانبخشی میرزا کوچک خان که نام میرزا هم به علت همجواری با بیمارستان دکتر حشمت و هم رزمی میرزا با دکتر حشمت بوده است تغییر نام یافت و نهایتاً چند سال بعد با تبدیل وزارت بهداشت به وزارت بهداشت- درمان و آموزش پزشکی و پرداختن به امر آموزش، نام مرکز آموزشی- درمانی شفا برای آن انتخاب شد.

در سال ۵۸ آقای دکتر قنبری علیرغم پذیرفته شدن در رشته روانپزشکی، به دلیل نیاز استان، تاخیر یکساله شروع به دوره رزیدنتی ایشان، مورد موافقت ریاست وقت انستیتو روانپزشکی تهران جناب استاد دکتر محیط واقع

و همزمان، ابتدا همکار روانپزشکی به نام دکتر ابراهیم بهرامیان و بعد همکار دیگری بنام دکتر ایزدی نیز در این مرکز شروع به کار نمودند و در اواخر سال ۵۹ با فارغ التحصیل شدن تعداد بیشتری از روانپزشکانی که تعهد خدمت در استان گیلان داشتند که آقایان دکتر محمد علی دربندی، دکتر محمدجعفر مدبرنیا و مرحوم دکتر محمود حجت از جمله آنان بودند، مشکل نیروی انسانی متخصص مرکز توانبخشی تا حدودی برطرف شد و همزمان با اتمام دوره برد تخصصی به اتفاق آقایان دکتر سید علی پیرنیا و دکتر محمدرضا آدمیت به تدریج دوره جدید شروع به خدمت روانپزشکی در مرکز توانبخشی میرزا کوچک خان ادامه یافت.

آقای دکتر ابوتراب قنبری به عنوان روانپزشک مرکز بعدها و همزمان در سال ۶۵، به سمت معاونت درمان سازمان منطقه ای بهداری استان منصوب و آقای دکتر صدیقی به عنوان ریاست بیمارستان میرزا کوچک عهده دار بودند که با پیگیری این دو بزرگوار و تامین اعتبارات لازم، ساختمان درمانگاه بیمارستان احداث، تکمیل و مورد بهره برداری قرار

گرفت.

در سال ۶۹ با سمت ریاست دانشگاه علوم پزشکی و همزمان سازمان منطقه‌ای بهداشت- درمان استان از سوی دکتر قنبری به عنوان هم درگیری در مشکلات به اتفاق ریاست وقت و دیگر روانپزشکان مرکز و هم، حالا تصمیم گیر و با توجه به تغییر شرایط از وزارت بهداشتی به بهداشت- درمان آموزش پزشکی، به ناچار فضای آموزشی مناسبی برای احداث در نظر گرفته شد که ساختمان فعلی با زیربنای ۷۰۰ مترمربع در دو طبقه برای استفاده واحد آموزشی ساخته شد و در اختیار واحد آموزش قرار گرفت.

یکی دیگر از مشکلات مرکز، فقدان فضائی برای نگهداری بیماران مزمن روانی بود که نیاز به زمین مناسب با متراژ کافی داشت و از آنجایی که در ضلع شمالی مرکز توانبخشی میرزاکوچک، زمین چند هزار متری بایر وجود داشت، با همراهی شهرداری، زمین از دست مالک متواری به متراژ ۴۰۰۰ مترمربع خارج و با پرداخت ۵۰۰ هزار تومان به انتقال دانشگاه درآمد و ظرف چندین سال با اعتبارات استانی و درآمدهای اختصاصی ساختمان مرکز تکمیل و مورد بهره‌برداری قرار گرفت.

از سال ۱۳۷۱ کار آموزشی رزیدنتی با پذیرش ۳ رزیدنت و با کمک اعضای هیئت علمی گروه روانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی گیلان آقایان دکتر مدبرنیا، دکتر قنبری و دکتر پیرنیا شروع به فعالیت نمود و به تدریج به همکاران آموزشی افزوده شد. مرحوم دکتر ذبیح اله اشتری، سرکار خانم دکتر هما ضربایی، سرکار خانم دکتر نوشین بهرامی

و خانم دکتر نویده فهیم به گروه پیوسته و به آموزش همت گماردند و از آن تاریخ تاکنون ۸۶ دستیار دانش آموخته از مرکز فارغ التحصیل شده و در سراسر کشور و استان توزیع شد. بطوریکه مرکز آموزش درمانی علاوه بر ارائه خدمات بایسته سلامت روان و درمان، همکارانی را به اعضاء هیئت علمی افزوده:

از جمله سرکار خانم دکتر ربابه سلیمانی، خانم دکتر مریم کوشا، دکتر نسیم نکویی، دکتر الهه عبدالهی، دکتر مریم زوار موسوی و دکتر عادله عیسی نظر و آقایان دکتر کیومرث نجفی، دکتر محمد رسول خلخالی که همگی از دانش آموختگان همین مرکز هستند که در ارتقاء جایگاه آموزشی- درمانی پژوهشی روانپزشکی استان نقش بسزایی داشته و هم اینک ۲۶ رزیدنت در سنوات مختلف تحصیلی، تحت آموزش دارند و به همراه گروه درمانی فارغ التحصیل از همین مرکز، آقایان دکتر مسعود مسیحا، دکتر هادی رحیمی، دکتر حشمت اله موسوی، دکتر علی ایمانی، دکتر محمد عباسی، دکتر امیر پوررجبی، در امور درمانی و ارائه مجموعه خدمات سلامت روان به نیازمندان ارجاعی استان می پردازند.

و در حال حاضر مرکز آموزشی درمانی شفا با ۲۴۸ تخت در زمینی به مساحت ۱۵۳۵۰ متر مربع و زیربنای ۷۵۸۲ متر مربع و تعداد ۱۶ متخصص اعصاب و روان در دو بخش آموزشی و درمانی، نیز یک دکترای روانشناسی بالینی و دو همکار فوق تخصص اعصاب کودک و نوجوان به ریاست آقای دکتر علی پور رضانی به ارائه خدمت می پردازد.

در همین جا لازم است از ریاست های وقت این مرکز از زمان نامگذاری به مرکز آموزشی درمانی شفا، آقایان دکتر محمد علی دربندی، دکتر یحیی صفری، دکتر هادی رحیمی، دکتر سیروس امیر علوی، مدیران وقت و فعلی گروه

روانپزشکی با زحماتشان آقایان دکتر سید علی پیرنیا و دکتر کیومرث نجفی و نیز معاونین وقت و فعلی آموزشی مرکز به ویژه جناب استاد دکتر محمد جعفر مدبرنیا و سرکار خانم دکتر ربابه سلیمانی به لحاظ تلاشهایشان یاد گردد.

و نهایتاً با سپاس از اساتید پیشکسوت روانپزشکی استان جنابان آقایان بویژه دکتر ابوتراب قنبری که عمده اطلاعات و اسناد از سوی ایشان ارائه شده بود، دکتر محمدجعفر مدبرنیا، دکتر محمدرضا آدمیت و نیز دکتر سید علی پیرنیا که در مستند سازی تاریخچه کمک اصلی و شایانی داشته اند.

باشد تا این مجموعه برای جوانان آینده روانپزشکی استان مورد فایده قرار بگیرد.

بر اساس مستندات ارائه شده از استاد پیشکسوت دکتر ابوتراب قنبری

گردآوری کننده :

دکتر مسعود مسیحای اکبر

خرداد ۱۴۰۰